

SQ4R TEKNİĞİ İLE NUTUK'UN 1. BÖLÜMÜNÜN İNCELENMESİ

→ Nutuk'u daha etkili nasıl okuyabiliriz?

Dr. Ahmet Sait CANDAN*, Gülşen SALGAR TURAL**

Tarih, öncelikle "okunan" bir birikimdir. Gerçekte tarih metinleri olmazsa, geçmiş zaten her zaman vardır ama tarihin varlığından söz etmek güçleşir. Bu durumda okumak, tarihin en temel araştırma tekniğidir. Öğrenciler "Nutuk" adlı etkinlikte, Atatürk'ün eserinden bölümleri bir araştırmacı tarihçi olarak okumayı deneyecekler. Daha etkili okumanın ve kolay anlamamanın yollarını arayacaklar. Nutuk'un bir eğitim materyali olarak ayrıca değer kazandığı bu etkinlikte SQ4R tekniğinin nasıl uygulanacağını göreceksiniz. Bu teknik, bir metni gözden geçirme, okuma ve sonuç çıkarma basamaklarını içermektedir. Öğrencileriniz, metni tarayarak önemli noktaları bütün içinde seçecekler, onları yeniden organize ederek sorular soracaklar ve ardından sorularının cevaplarını metinde arayacaklardır. Bu etkinlikte, okuma onlar için bir keşif süreci haline gelecektir.

HEDEFLenen ÖĞRENME ÇIKTILARI

- **Bütün öğrenciler:** SQ4R tekniğini kullanarak metnin konusunu ve içeriğini belirleyecektir.
- **Birçok öğrenci:** SQ4R tekniğini kullanarak metni analiz edecektir.
- **Bazı öğrenciler:** SQ4R tekniğinin bütün basamaklarını etkin bir şekilde kullanacaktır.

Sınıf: 11

Öngörülen Süre: 80 dk.

Anahtar Soru:

Nutuk'u daha etkili nasıl okuyabiliriz?

Dersin Amacı:

Öğrencilerin Atatürk'ün nutkunun 1. bölümünü SQ4R tekniğini kullanarak incelemelerini sağlamak.

İlişkili Kazanım:

Millî Mücadele'nin hazırlık döneminde yapılan çalışmaları analiz eder.

Derse Hazırlık / Malzemeler

- Çalışma Yapağı-1, 3 ve 4'ü grup sayısı kadar çoğaltınız.
- Çalışma Yapağı-2'yi öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

* Karabük Üni., Edebiyat Fakültesi, Karabük

** İzmir Işıl Saygın Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, İzmir

İŞLENİŞ

1. Öğrencilerinize, Atatürk'ün nutkundan bir bölümü, SQ4R tekniğini kullanarak işleyeceğinizi; herhangi bir metni etkili bir şekilde okumayı sağlayacak bu tekniğin özelliklerini dersin akışı içinde açıklayacağınızı belirtiniz.
 2. Öğrencileri 7'şerli gruplara ayırınız ve grup ismi bulmalarını isteyiniz. Daha sonra gruptaki her öğrenciye farklı bir sayfa gelecek şekilde **Çalışma Yaprağı-1A, B, C, D, E, F** ve **G**'yi dağıtınız.
 3. Her öğrenciye **Çalışma Yaprağı-2**'yi dağıtınız ve yönergeyi uygulayınız.
 4. Aynı sayfayı çalışan öğrencileri bir araya getirerek "uzman" gruplar oluşturunuz ve kendi konularını tartışmalarını ve yaptıklarını karşılaştırmalarını isteyiniz.
 5. Öğrencilerin ilk gruplarına dönmelerini isteyiniz. Öğrencilerin (Çalışma Yaprağı-1'deki harf sırasına göre) uzmanlaştıkları konuyu grup arkadaşlarına anlatmalarını, hazırladıkları soruları sormalarını isteyiniz.
 6. Gruplara **Çalışma Yaprağı-3**'ü dağıtınız ve yönergeyi uygulayınız.
 7. Gruplara **Çalışma Yaprağı-4**'ü dağıtınız ve ders kitabında yer alan aynı konu ile içerik ve perspektif açısından karşılaştırarak diyağramları doldurmalarını isteyiniz.
 8. Tüm grupların 4 no.lu çalışma yapraklarını sınıf panosuna asınız ve öğrencilerin diğer grupların ürünlerini incelemelerini isteyiniz.
- Tartışma:** Sizce Milli Mücadeleyi farklı bakış açılarıyla sunan anlatıların yer aldığı kaynaklara nasıl yaklaşılmalıdır? Niçin?"

3 dk.

17 dk.

15 dk.

15 dk.

15 dk.

10 dk.

5 dk.

süre

Deđerlendirme:

Öğrencilerinizden bu derste öğrendikleriyle ilgili üç soru türetmelerini ve bunlardan birini cevaplamalarını isteyiniz.

■ BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA ANADOLU'NUN DURUMU VE KURTULUŞ ÇARELERİ

Samsun'a çıktığım gün genel durum ve görünüş

1919 yılı Mayısın 19'uncu günü Samsun'a çıktım. Ülkenin genel durumu ve görünüşü şöyledir: Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu grup, I. Dünya Savaşı'nda yenilmiş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şartları ağır bir ateşkes anlaşması imzalanmış. Büyük Savaş'ın uzun yılları boyunca millet yorgun ve fakir bir durumda. Milleti ve memleketi I. Dünya Savaşı'na sürükleyenler, kendi hayatlarını kurtarma kaygısına düşerek memleketten kaçmışlar. Saltanat ve hilâfet makamında oturan Vahdettin soysuzlaşmış, şahsını ve bir de tahtını koruyabileceğini hayal ettiği alçakça tedbirler araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın başkanlığındaki hükûmet âciz, haysiyetsiz ve korkak. Yalnız padişahın iradesine boyun eğmekte ve onunla birlikte kendilerini koruyabilecekleri herhangi bir duruma razı.

Ordunun elinden silâhları ve cephanesi alınmış ve alınmakta...

İtilâf Devletleri, ateşkes anlaşmasının hükümlerine uymayı gerekli bulmuyorlar. Birer bahane ile İtilâf donanmaları ve askerleri İstanbul'da. Adana ili Fransızlar; Urfa, Maraş, Ayıntap (Gaziantep) İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konya'da İtalyan askerî birlikleri, Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta yabancı subay ve memurlar ile özel ajanlar faaliyette. Nihayet, konuşmamıza başlangıç olarak aldığımız tarihten dört gün önce, 15 Mayıs 1919'da, İtilâf Devletleri'nin uygun bulması ile Yunan ordusu da İzmir'e çıkartılıyor.

Bundan başka, memleketin her tarafında Hristiyan azınlıklar gizli veya açıktan açığa kendi özel emel ve maksatlarını gerçekleştirmeye, devleti bir an önce çökertmeye çalışıyorlar.

Sonradan elde edilen güvenilir bilgi ve belgelerle iyice anlaşılmuştur ki, İstanbul Rum Patrikhanesi'nde kurulan Mavri Mira Hey'eti illerde çeteler kurmak ve idare etmek, gösteri toplantıları ve propagandalar yaptırmakla meşgul. Yunan Kızılhaç'ı ve Resmî Göçmenler Komisyon, Mavri Mira Hey'eti'nin çalışmalarını kolaylaştırmakla görevli. Mavri Mira Hey'eti tarafından yönetilen Rum okullarının izci teşkilâtları, yirmi yaşından yukarı gençleri de içine almak üzere her yerde kuruluşunu tamamlıyor.

Ermeni Patriği Zaven Efendi de, Mavri Mira Hey'eti ile birlikte çalışıyor. Ermeni hazırlığı da tıpkı Rum hazırlığı gibi ilerliyor. Trabzon, Samsun ve bütün Karadeniz sahillerinde örgütlenmiş olan ve İstanbul'daki merkeze bağlı bulunan Pontus Cemiyeti hiç bir engelle karşılaşmadan kolaylıkla ve başarıyla çalışıyor.

Bunlara karşı düşünülen kurtuluş çareleri

Durumun dehşet ve korkunçluğu karşısında, her yerde, her bölgede birtakım kimseler tarafından kurtuluş çareleri düşünölmeye başlanmıştı. Bu düşünce ile yapılan teşebbüsler birtakım kuruluşları doğurdu. Örnek olarak, Edirne ve çevresinde Trakya - Paşaeli adıyla bir dernek vardı. Doğuda Erzurum'da ve Elâzığ'da genel merkezi İstanbul'da olmak üzere Vilâyât-ı Şarkıye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti kurulmuştu. Trabzon'da Muhafaza-i Hukuk adında bir dernek bulunduğu gibi, İstanbul'da da Trabzon ve Havalisi Adem-i Merkeziyet Cemiyeti vardı. Bu dernek merkezinin gönderdiği temsilcilerle, Of ilçesinde ve Rize sancağında da şubeler açılmıştı. İzmir'in işgal edileceği konusunda Mayısın on üçünden beri açıktan belirtiler görmüş olan İzmir'deki bazı genç vatanseverler, ayın 14/15' inci gecesi, kendi aralarında bu acıklı durumla ilgili görüşmeler yapmışlar; bir oldubittiye geldiğine şüphe kalmayan Yunan işgalinin ilhakla sonuçlanmasına engel olma kararında birleşerek, Redd-i İlhak ilkesini ortaya atmışlardır. Aynı gece, bu ilkenin yaygınlaştırılmasını sağlamak üzere İzmir'de Yahudi Maşatlığı'na toplanabilen halk tarafından bir gösteri toplantısı yapılmışsa da, ertesi gün sabahleyin Yunan askerlerinin rıhtımda görülmesiyle, bu teşebbüsten beklendiği ölçüde sonuç alınamamıştır.

B

■ BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA ANADOLU'NUN DURUMU VE KURTULUŞ ÇARELERİ

Millî kuruluşlar siyasi amaç ve hedefleri

Bu derneklerin kuruluş amaçları ve siyasî hedefleri hakkında kısaca bilgi vermek uygun olur görüşümdedir. Trakya Paşaeli Cemiyeti'nin ileri gelenlerinden bazıları ile daha İstanbul'da iken görüşmüştüm. Bunlar, Osmanlı Devleti'nin çökeceğini çok kuvvetli bir ihtimal olarak görüyorlardı. Osmanlı vatanının parçalanma tehlikesi karşısında, Trakya'yı, mümkün olursa, buna Batı Trakya'yı da ekleyerek ve bir bütün olarak İslâm ve Türk topluluğu halinde kurtarmayı düşünüyorlardı. Fakat bu amacı gerçekleştirmek üzere bugün için akıllarına gelen tek çare, İngiltere'nin, bu mümkün olmazsa, Fransa'nın yardımını sağlamaktı. Bu maksatla bazı yabancı devlet adamları ile temas kurma ve görüşme imkânları da aramışlardı. Amaçlarının bir Trakya Cumhuriyeti kurmak olduğu anlaşılıyordu.

Vilâyât-ı Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin kuruluş amacı da (tüzüklerinin 2. maddesi), Doğu illerinde oturan bütün halkın dinî ve siyasî haklarının serbestçe kullanılmasını sağlayacak meşru yollara başvurmak, bu illerdeki müslüman halkın tarihî ve millî haklarını gerektiğinde medeniyet dünyası karşısında savunmak, Doğu illerinde yapılan zulüm ve cinayetlerin sebepleri ile bunları işleyenler ve sebep olanlar hakkında tarafsız soruşturma yapılarak suçluların sür'atle cezalandırılmalarını istemek. Yerli halk ile azınlıklar arasındaki anlaşmazlığın giderilmesine ve eskiden olduğu gibi iyi ilişkilerin sağlanmasına gayret etmek, savaş durumunun Doğu illerinde yarattığı yıkım ve yoksulluğa, hükûmet nezdinde teşebbüslerde bulunarak elden geldiğince çare aramaktan ibaretti.

İstanbul'daki yönetim merkezinden verilmiş olan bu direktife uygun olarak, Erzurum şubesi, Doğu illerinde Türk'ün haklarını korumakla birlikte, Ermeni göçü sırasında görülen kötü davranışlarla halkın hiçbir ilgisi bulunmadığını, Ermeni mallarının Rus istilâsına kadar korunduğunu, buna karşılık müslümanlara pek gaddarca davranıldığını; hattâ verilen emre aykırı olarak, göçten alıkonan bazı Ermenilerin koruyucularına karşı yaptıkları kötülükleri, güvenilir belgelerde medeniyet dünyasına duyurmaya ve Doğu illerine dikilmiş olan hırs yüklü bakışları hükümsüz bırakacak çalışmalar yapmaya karar veriyor (Erzurum şubesinin basılı bildirisi).

Vilâyât-ı Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin Erzurum şubesini ilk olarak kuran kimseler, Doğu illerinde yapılan propagandalar ile bunların hedeflerini, Türklük, Kürtlük-Ermenilik meselelerini bilim, teknik ve tarih açılarından inceleyip araştırdıktan sonra, ilerideki çalışmalarını şu üç noktada topluyorlar (Erzurum şubesinin basılı raporu):

1. Kesinlikle göç etmemek,
2. Derhal ilmî, iktisadî ve dinî bakımlardan teşkilatlanmak,
3. Saldırıya uğrayacak Doğu illerinin her köşesini savunmada birleşmek.

Vilâyât-ı Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin İstanbul'daki yönetim merkezinin, medenî ve ilmî yollara başvurarak maksada ulaşabileceği konusunda fazla iyimser olduğu anlaşılıyor. Gerçekten de bu yolda çalışmalar yapmaktan geri durmuyor. Doğu illerindeki müslüman unsurların haklarını savunmak üzere Le Pays adında Fransızca bir gazete yayınlıyor. Hâdisât gazetesinin çıkarma hakkını alıyor. Bir yandan da İstanbul'daki İtilâf Devletleri temsilcilerine ve İtilâf Devletleri Başbakanlarına muhtıra veriyor. Avrupa'ya bir hey'et gönderme teşebbüsünde bulunuyor (Belge: 7).

Bu açıklamalardan kolaylıkla anlaşılacağını sanırım ki, Vilâyât-ı Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin kuruluşuna yol açan asıl sebep ve düşünce, Doğu illerinin Ermenistan'a verilmesi ihtimali oluyor. Bu ihtimalin gerçekleşmesinin de Doğu illeri nüfusunda Ermenilerin çoğunlukta gösterilmesine ve tarihî haklar bakımından onlara öncelik tanınmasına çalışanların, ilmî ve tarihî belgelerle dünya kamuoyunu aldatmayı başarmalarına ve bir de müslüman halkın Ermenileri topluca öldüren barbarlar olduğu iftirasının bir gerçekmiş gibi kabulüne bağlı olduğu düşüncesi ağır basıyor. İşte bundan dolayıdır ki, dernek, aynı gerekçeye dayanarak ve aynı yollardan yürüyerek tarihî ve millî hakları savunmaya çalışıyor.

Karadeniz sahilindeki bölgelerde de bir Rum Pontus hükûmeti kurulacağı korkusu vardı. Müslüman halkı Rumların boyunduruğu altında bırakmayıp onların yaşama ve var olma haklarını koruma gayesiyle, bazı kimseler Trabzon'da da ayrıca bir dernek kurmuşlardı. Merkezi İstanbul'da olan Trabzon ve Havalisi Adem-i Merkezîyet Cemiyeti'nin amacı ve siyasî hedefi adından anlaşılacaktır. Her halde merkezden ayrılmak gayesini güdüyor.

■ BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA ANADOLU'NUN DURUMU VE KURTULUŞ ÇARELERİ

Memleket içinde ve İstanbul'da milli varlığa düşman kuruluşlar

Kurulma yolundaki bu dernekler dışında, memleket içinde daha başka birtakım dernek ve kuruluşlar da ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında Diyarbakır, Bitlis, Elâzığ illerinde, İstanbul'dan idare edilen Kürt Tealî Cemiyeti vardı. Bu derneğin amacı yabancı devletlerin himâyesi altında bir Kürt devleti kurmaktı.

Konya ve dolaylarında İstanbul'dan yönetilen Tealî-i İslâm Cemiyeti'nin kurulmasına çalışılıyordu. Memleketin hemen her tarafında İtilâf ve Hürriyet, Sulh ve Selâmet Cemiyetleri de vardı.

İngiliz Muhipleri Cemiyeti

İstanbul'da çeşitli maksatlarla gizli ve açık olmak üzere kurulmuş, parti veya dernek adı altında birtakım kuruluşlar da vardı.

İstanbul'da önemli sayılabilecek kuruluşlardan biri İngiliz Muhipleri Cemiyeti idi. Bu addan, İngilizlere dost olanların kurduğu bir dernek anlaşılmasın. Bence, bu derneği kuranlar kendi şahıslarını ve kendi çıkarlarını gözetenler ile, kendi çıkarlarının korunma çaresini Lloyd George (Loyt Corc) hükûmeti aracılığı ile İngiliz himâyesini sağlamakta arayanlardır. Bu zavallıların, İngiliz Devleti'nin Osmanlı Devleti'ni bir bütün olarak korumak ve himaye etmek isteğinde olup olamayacağını bir defa olsun dikkate alıp almadıkları, üzerinde düşünölmeye değer.

Bu derneğe girenlerin başında Osmanlı Padişahı ve Halîfe-i Rûy-i Zemîn ünvanını taşıyan Vahdettin, Damat Ferit Paşa, Dahiliye Nâzırı olan Ali Kemal, Âdil ve Mehmet Ali Beyler ile Sait Molla bulunuyordu. Dernekte Rahip Frew (Fru) gibi İngiliz milletinden bazı macera heveslileri de vardı. Yapılan işlemlerden ve gösterilen faaliyetlerden anlaşıldığına göre, derneğin başkanı Rahip Frew idi.

Bu derneğin iki yönü ve iki ayrı niteliği vardı. Biri açık yönü ve usulüne uygun teşebbüslerle İngiliz himâyesini sağlama amacına yönelmiş olan niteliği idi. Öteki de gizli yönüydü. Asıl faaliyet bu gizli yöndeydi. Memleket içinde örgütlenerek isyan ve ihtilâl çıkarmak, millî şuuru felce uğratmak, yabancı müdahalesini kolaylaştırmak gibi haince teşebbüsler, derneğin bu gizli kolu tarafından idare edilmekte idi. Sait Molla'nın derneğin görülecektir. Bu dernek hakkında söylediklerim, sırası geldikçe yapacağım açıklamalar ve gereğinde göstereceğim belgelerle daha kolay anlaşılacaktır. Açıktan yaptığı çalışmalarında olduğu gibi gizli çalışmalarında da ondan daha çok rol oynadığı görülecektir. Bu dernek hakkında söylediklerim, sırası geldikçe yapacağım açıklamalar ve gereğinde göstereceğim belgelerle daha kolay anlaşılacaktır.

Amerikan mandası isteyenler

İstanbul'da erkekli kadınlı ileri gelen bir kısım kimseler de gerçek kurtuluşun Amerikan mandasını sağlamakta olduğu görüşünde idiler. Bu görüşte olanlar, düşüncelerinde çok direndiler. En doğru yolun kendi görüşlerinin benimsenmesinde olduğunu ispata çok çalıştılar. Sırası gelince bu konuda da bazı açıklamalar yapacağım.

D

■ BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA ANADOLU'NUN DURUMU VE KURTULUŞ ÇARELERİ

Ordumuzun durumu

Genel durumu ortaya koyabilmek için ordu birliklerinin nerelerde ve ne durumda olduklarını da açıklamak isterim. Anadolu'da başlıca iki ordu müfettişliği kurulmuştu. Ateşkes anlaşması ilân edilir edilmez, birliklerin savaşçı erleri terhis edilmiş, silâh ve cephanesi elinden alınmış, savaş gücünden yoksun birtakım kadrolar haline getirilmiştir.

Merkezi Konya'da bulunan İkinci Ordu Müfettişliği'ne bağlı birliklerin durumu şöyle idi:

Bir tümeni (41'inci Tümen) Konya'da, bir tümeni de (23'üncü Tümen) Afyonkarahisar'ında bulunan 12'nci Kolordu, karargâhıyla Konya'da bulunuyordu. İzmir'de esir olan 17'nci Kolordu'nun, Denizli'de bulunan 57'nci Tümeni de bu kolorduya bağlanmıştı.

Bir tümeni (24'üncü Tümen) Ankara'da, bir tümeni de (11'inci Tümen) Niğde'de bulunan 20'nci Kolordu, karargâhıyla Ankara'da idi. İzmit'te bulunan 1'inci Tümen, İstanbul'daki 25'inci Kolordu'ya bağlanmıştı. İstanbul'da da 10'uncu Kafkas Tümeni vardı.

Balıkesir ve Bursa bölgesinde bulunan 61'inci ve 56'ncı Tümenler, karargâhı Bandırma'da bulunan İstanbul'a bağlı 14'üncü Kolordu'yu oluşturuyordu. Bu kolordunun komutanı, Meclis'in açılışına kadar, merhum Yusuf İzzet Paşa idi.

3'üncü Ordu Müfettişliği ki, müfettişi ben idim; karargâhıyla Samsun'a çıkmış bulunuyordum. Doğrudan doğruya emrim altında olmak üzere iki kolordu vardı. Bunlardan biri, merkezi Sivas'ta bulunan 3'üncü Kolordu'dur. Komutanı yanımda getirdiğim Albay Refet Bey'dir. Bu kolorduya bağlı bir tümenin (5'inci Kafkas Tümeni) merkezi Amasya'da, ötekinin merkezi de Samsun'daydı. Diğeri, merkezi Erzurum'da bulunan 15'inci Kolordu idi. Komutanı Kâzım Karabekir Paşa'ydı. Bu kolordunun tümenlerinden birinin (9'uncu Tümen) merkezi Erzurum'da, komutanı Rüştü Bey; ötekinin (3'üncü Tümen) merkezi Trabzon'da idi. Komutanı Yarbey Hâlit Bey'di. Hâlit Bey İstanbul'a çağırılmış olduğundan komutadan çekilerek Bayburt'ta gizlenmiş, tümen vekâletle idare ediliyor. Kolordunun öteki iki tümeninden 12'nci Tümen, Hasankale'nin doğusunda sınırda, 11'inci Tümen Bayezit'ta bulunuyordu.

Diyarbakır bölgesinde bulunan 2 tümenli 13'üncü Kolordu müstakildi. İstanbul'a bağlı bulunuyordu. Bir tümeni (2'nci Tümen) Siirt'te, öteki tümeni (5'inci Tümen) Mardin'de idi.

Müfettişlik görevimin geniş yetkileri

Benim, bu iki kolorduya doğrudan doğruya emir ve komuta vermektense daha ileri bir yetkim vardı ki, müfettişlik bölgesine yakın olan askerî birliklere de tebligat yapabilecektim. Aynı şekilde bölgede bulunan ve bölgeye komşu olan illere de tebligatta bulunabilecektim.

Bu yetkiye göre, Ankara'da bulunan 20'nci Kolordu ve bunun bağlı bulunduğu müfettişlik ile, Diyarbakır'daki kolordu ile ve hemen hemen Anadolu'nun bütün sivil yönetim âmirleriyle ilişkiler kurabilecek ve yazışmalar yapabilecektim.

Bu geniş yetkinin, beni İstanbul'dan sürmek ve uzaklaştırmak maksadıyla Anadolu'ya gönderenler tarafından, bana nasıl verilmiş olduğu garibinize gidebilir. Hemen ifade etmeliyim ki, onlar bu yetkiyi bana bilerek ve anlayarak vermediler. Ne pahasına olursa olsun, benim İstanbul'dan uzaklaşmamı isteyenlerin buldukları gerekçe «Samsun ve dolaylarındaki güvensizlik olaylarını yerinde görüp tedbir almak üzere Samsun'a kadar gitmek» idi. Ben, bu görevin yerine getirilmesinin bir makam ve yetki sahibi olmaya bağlı bulunduğunu ileri sürdüm. Bunda hiçbir sakınca görmediler. O tarihte Genelkurmay'da bulunan ve benim maksadımı bir dereceye kadar sezmiş olan kimselerle görüştim. Müfettişlik görevini buldular; yetki konusu ile ilgili talimatı da ben kendim yazdırdım. Hattâ Harbiye Nâzırı olan Şakir Paşa, bu talimatı okuduktan sonra, imzalamaya çekinmiş; anlaşılır anlaşılmaz bir biçimde mührünü basmıştır.

■ BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA ANADOLU'NUN DURUMU VE KURTULUŞ ÇARELERİ

Genel durumun dar bir çerçeve içinden görünüşü

Bu açıklamalardan sonra, genel durumu daha dar bir çerçeve içine alarak, çabucak ve kolayca hep birlikte gözden geçirelim:

Düşman devletler, Osmanlı devlet ve memleketine karşı maddî ve manevî saldırıya geçmişler. Onu yoketmeye ve paylaşmaya karar vermişler. Padişah ve halife olan zat, hayat ve rahatını kurtarabilecek çareden başka bir şey düşünmüyor. Hükûmeti de aynı durumda. Farkında olmadığı halde, başsız kalmış olan millet, karanlıklar ve belirsizlikler içinde olup bitecekleri beklemekte. Felâketin dehşet ve ağırlığını kavramaya başlayanlar, buldukları çevreye ve alabildikleri etkilere göre kendilerince kurtuluş çaresi saydıkları tedbirlere başvurmakta... Ordu, ismi var cismi yok bir durumda. Komutanlar ve subaylar, I. Dünya Savaşı'nın bunca çile ve güçlükleriyle yorgun, vatanın parçalanmakta olduğunu görmeye yürekleri kan ağlıyor; gözleri önünde derinleşen karanlık felâket uçurumu kenarında beyinleri bir çare, kurtuluş çaresi aramakla meşgul...

Burada pek önemli olan bir noktayı da belirtmeli ve açıklamalıyım. Millet ve ordu, Padişah ve Halife'nin hâinliğinden haberdar olmadığı gibi, o makama ve o makamda bulunana karşı asırların kökleştirdiği din ve gelenek bağları dolayısıyla da içten gelerek boyun eğmekte ve sadık. Millet ve ordu bir yandan kurtuluş çaresi düşünürken bir yandan da yüzyıllardır süregelen bu alışkanlık dolayısıyla, kendinden önce, yüce hilâfet ve saltanat makamının kurtarılmasını ve dokunulmazlığını düşünüyor. Halifesiz ve padişahsız kurtuluşun anlamını kavrama yeteneğinde değil... Bu inanca aykırı bir düşünce ve görüş ileri süreceklerin vay haline! Derhal dinsiz, vatansız, hain ve istenmeyen kişi olur...

Diğer önemli bir noktayı da belirtmek gerekir. Kurtuluş çaresi ararken İngiltere, Fransa, İtalya gibi büyük devletleri gücendirmemek temel ilke olarak kabul edilmekte idi. Bu devletlerden yalnız biri ile bile başa çıkılamayacağı kuruntusu hemen bütün kafalarda yer etmişti. Osmanlı Devleti'nin yanında, koskoca Almanya, Avusturya - Macaristan varken, hepsini birden yenip yerlere seren İtilâf kuvvetleri karşısında, yeniden onlarla çatışmaya varabilecek durumlara girmekten daha büyük mantıksızlık ve akılsızlık olamazdı.

Bu zihniyette olan yalnız halk değildi; özellikle seçkin ve aydın denenen insanlar böyle düşünüyordu. O halde, kurtuluş çaresi ararken iki şey söz konusu olmayacaktı. Önce, İtilâf Devletleri'ne karşı düşmanca tavır alınmayacak; sonra, Padişah ve Halife'ye canla başla bağlı ve sadık kalmak temel şart olacaktı.

Düşünülen kurtuluş çareleri

Şimdi Efendiler, müsaade buyurursanız size bir soru sorayım: Bu durum ve şartlar karşısında kurtuluş için nasıl bir karar akla gelebilirdi?

Açıkladığım hususlara ve yaptığım gözlemlere göre üç türlü karar ortaya atılmıştır.

Birincisi, İngiliz himâyesini istemek,

İkincisi, Amerikan mandasını istemek,

Bu iki türlü karar sahipleri, Osmanlı Devleti'nin bir bütün halinde korunmasını düşünenlerdir. Osmanlı topraklarının çeşitli devletler arasında taksimi yerine, imparatorluğu tek bir devletin koruyuculuğu altında bulundurmaya tercih edenlerdir.

Üçüncü karar, bölgesel kurtuluş çarelerine başvurmaktır. Söz gelişi, bazı bölgeler kendilerinin Osmanlı Devleti'nden koparılacağı görüşüne karşı ondan ayrılmama tedbirlerine başvuruyordu.

Bazı bölgeler de Osmanlı Devleti'nin ortadan kaldırılacağını ve Osmanlı ülkesinin taksim edileceğini bildiği kabul ederek kendi başlarını kurtarmaya çalışıyordu.

Bu üç türlü kararın gerekçesi yaptığım açıklamalarda yer almıştır.

F

■ BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA ANADOLU'NUN DURUMU VE KURTULUŞ ÇARELERİ

Benim kararım

Efendiler, ben bu kararların hiçbirinde isabet görmedim. Çünkü bu kararların dayandığı bütün deliller ve mantıklar çürüktü, temelsizdi. Gerçekte, içinde bulunduğumuz o tarihte, Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamamlanmıştı.

Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı.

Son mesele bunun da taksimini sağlamaya çalışmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun istiklâli, padişah, halife, hükümet, bunların hepsi anlamı kalmamış birtakım boş sözlerden ibaretti.

Neyin ve kimin dokunulmazlığı için kimden ne gibi yardım sağlanmak isteniyordu?

O halde ciddî ve gerçek karar ne olabilirdi?

Efendiler, bu durum karşısında bir tek karar vardı. O da milli hâkimiyete dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak!

İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan önce düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulanmasına başladığımız karar, bu karar olmuştur.

Ya istiklâl ya ölüm

Bu kararın dayandığı en güçlü muhakeme ve mantık şuydu:

Temel ilke, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu ilke, ancak tam istiklâle sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun, istiklâlden yoksun bir millet, medenî insanlık dünyası karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyık görülemez.

Yabancı bir devletin koruyup kollayıcılığını kabul etmek, insanlık vasıflarından yoksunluğu, güçsüzlük ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten de bu seviyesizliğe düşmemiş olanların, isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez.

Halbuki, Türk'ün haysiyeti, gururu ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir!... O halde, ya istiklâl ya ölüm!

İşte, gerçek kurtuluş isteyenlerin parolası bu olacaktır. Bir an için, bu kararın uygulanmasında başarısızlığa uğranacağını farz edelim. Ne olacaktı? Esirlik! Peki efendim. Öteki kararlara boyun eğme durumunda sonuç bunun aynı değil miydi?

Şu farkla ki, istiklâli için ölümü göze alan bir millet, insanlık haysiyet ve şerefine gereği olan bütün fedakârlığı yapmakla teselli bulur ve hiç şüphesiz, esirlik zincirini kendi eliyle boynuna geçiren miskin, haysiyetsiz bir millete bakarak dost ve düşman gözündeki yeri bambaşka olur.

Sonra, Osmanlı hânedan ve saltanatının devam ettirilmesine çalışmak, elbette Türk milletine karşı en büyük kötülüğü işlemektir. Çünkü, millet her türlü fedakârlığı göze alarak istiklâlini kazanmış olsa da, saltanat sürüp gittiği takdirde, bu istiklâle kazanılmış gözüyle bakılamazdı. Artık, vatan ve milletle hiçbir vicdan ve fikir bağlantısı kalmamış bir sürü delinin, devlet ve milletin istiklâl ve haysiyetinin koruyucusu mevkiinde bulundurulmasına nasıl göz yumulabilirdi?

Halifeliğin durumuna gelince, ilim ve tekniğin nurlara boğduğu gerçek medeniyet dünyasında gülünç sayılmaktan başka bir yanı kalmış mıydı?

Görülüyor ki, verdiğimiz kararın uygulanmasını sağlayabilmek için daha milletin alışkın olmadığı bazı konulara dokunmak gerekiyordu. Ortaya atılmasında, kamuoyu bakımından büyük sakıncalar doğuracağı sanılan hususların dile getirilmesinde kaçınılmaz bir zaruret vardı.

Osmanlı Hükümeti'ne, Osmanlı padişahına ve Müslümanların halifesine baş kaldırmak, bütün milleti ve orduyu ayaklandırmak gerekiyordu.

■ BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA ANADOLU'NUN DURUMU VE KURTULUŞ ÇARELERİ

Uygulamayı safhalara ayırmak ve basamak basamak ilerleyerek hedefe varma

Türk ata yurduna ve Türk'ün istiklâline saldıranlar kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe silâhla karşı koymak ve onlarla çarpışmak gerekiyordu. Bu önemli kararın bütün gerek ve zaruretlerini daha ilk gününde açığa vurup ifade etmek, elbette isabetli olamazdı.

Uygulamayı birtakım safhalara ayırmak, olaylardan ve olayların akışından yararlanarak milletin duygu ve düşüncelerini hazırlamak ve basamak basamak ilerleyerek hedefe ulaşmaya çalışmak gerekiyordu. Nitekim öyle olmuştur.

Eğer dokuz yıllık faaliyetimiz ve yaptıklarımız bir mantık silsilesi ile gözden geçirilirse, ilk günden bugüne kadar takip ettiğimiz genel doğrultunun, ilk kararın çizdiği yoldan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden anlaşılır.

Burada, zihinlerde yer etmiş olması ihtimali bulunan bazı kararsızlık düşümlerinin çözülmesini kolaylaştırmak için, bir gerçeği hep birlikte gözden geçirmeliyiz. Yapılan Millî Mücadele dıştan gelen saldırıya karşı vatanın kurtuluşunu tek hedef olarak kabul ettiğine göre, bu Millî Mücadele'nin, başarıya yaklaştıkça, safha safha bugünkü döneme kadar millî irade rejiminin bütün ilke ve gereklerini yerine getirmesi tabîî ve kaçınılmaz bir tarihî akış idi.

Bu kaçınılmaz tarihî akışı gelenekten gelen alışkanlığı ile hemen sezmiş olan hükümdar ailesi, ilk andan başlayarak Millî Mücadele'nin amansız düşmanı kesildi. Bu kaçınılmaz tarihî akışı daha başlangıçta ben de görmüş ve sezmişim. Ancak, sonuna kadar devam etmiş olan bu sezgimizi başlangıçta bütün yönleri ile açığa vurup ifade etmedik. Gelecekteki ihtimaller üzerinde fazla konuşmak, giriştiğimiz gerçek ve maddî mücadeleye hayalî bir macera niteliği verdirebilirdi.

Dış tehlikenin yakın etkilerini derinden duyanlar arasında, geleneklerine, düşünce kabiliyetlerine ve ruh yapılarına aykırı olan muhtemel değişmelerden ürkeceklerin ilk anda direnme güçlerini harekete geçirebilirdi. Başarı için pratik ve güvenilir yol, her safhayı vakti geldikçe uygulamaktı. Milletin gelişmesini ve yükselmesini sağlayacak doğru yol buydu.

Ben de bu yolda yürüdüm. Ancak, bu pratik ve güvenilir başarı yolu, yakın çalışma arkadaşlarım olarak tanınmış kimselerden bazıları ile aramızda zaman zaman görüşler, davranışlar veya yapılan çalışmalar-daki uygulamalar bakımından temel veya ikinci derecede birtakım anlaşmazlıkların, kırgınlıkların ve hattâ ayrılımların da sebebi ve açıklayıcısı olmuştur.

Millî Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, millî hayatın bugünkü cumhuriyete ve cumhuriyet kanunlarına kadar uzanan gelişmelerinde, kendi fikir ve ruh kabiliyetlerinin kavrayış sınırı bittikçe bana karşı direnişe ve muhalefete geçmişlerdir. Bu noktalara, aydınlanmanız ve kamuoyunun aydınlanmasına yardımcı olmak için, sırası geldikçe birer birer işaret etmeye çalışacağım.

Millî Sır

Bu son sözlerimi özetlemek gerekirse, diyebilirim ki, ben milletin vicdanında ve geleceğinde hissettiğim büyük gelişme kabiliyetini, bir millî sır gibi vicdanımda taşıyarak, yavaş yavaş bütün bir topluma uygulatmak mecburiyetinde idim.

SQ4R İLE OKUYORUM

■ Grup adı:

Öğrenci Adı-Soyadı:

I. Survey (Göz gezdirme-Tarama): Metne, başlık ve alt başlıklara dikkat ederek, göz gezdiriniz (2-3 DAKİKA). Daha sonra aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

A. Konunun başlığını yazınız.

B. Konunun alt başlıklarını yazınız.

1.

2.

II. Question (Soru Sorma): Metindeki başlık/alt başlıkları dikkate alarak soru hazırlayınız. (Kim, ne, nasıl vb. soru kökleri de kullanılabilir).

1.

2.

3.

III. Read (Okuma): Ana fikri tespit etmeye çalışarak ve sorduğunuz soruların cevaplarını araştırarak metni okuyunuz. Not almayınız.

IV. Reflect on Material (Yansıtma/Metin Üzerinde Düşünme): Metinle ilgili daha önceden bildiklerinizi hatırlamaya çalışınız.

Metindeki alt konuları genel konu ve kavramlarla ilişkilendiriniz.

Metindeki bilgiler arasında çelişki olup olmadığını düşününüz.

V. Recite (Kendi İfadeleriyle Aktarma): II. Bölümde hazırladığınız soruları metne bakmadan yanıtlamaya çalışınız.

VI. Review (Gözden geçirme): Anlayamadığınız, hatırlayamadığınız noktalara dikkat ederek metni yeniden gözden geçiriniz. Daha sonra metni özetleyiniz. Özetiniz; konunun alt başlıklarını, ana fikirleri, anahtar kavram ve kelimeleri içermelidir.

ÖZET

■ Grup adı:

Aşağıdaki soruları grup üyelerinin ortak kararıyla yanıtlayınız.

- A.** Konunun başlığını yazınız.
- B.** Konunun alt başlıklarını yazınız. (Her sayfa için sizce daha önemli olan 1 alt başlık seçiniz.)
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
 6.
 7.
- C.** Konunun tamamı ile ilgili 5 anahtar kelime/kavram yazınız.
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
- D.** Konunun tamamının ne ile ilgili olduğunu açıklayan 1-2 kısa cümle yazınız.
-
-
- E.** Her sayfa için 1 soru hazırlayınız. (Uzmanların hazırladığı sorulardan en önemli bulduğunuz bir soru olabileceği gibi yeni bir soru da hazırlayabilirsiniz.)
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
 6.
 7.
- F.** Soruları metne bakmadan yanıtlamaya çalışınız. Anlayamadığınız, hatırlayamadığınız noktalar hakkında uzman arkadaşlarınızdan yeniden bilgi alınız. Daha sonra metni özetleyiniz. Özetiniz; konunun alt başlıklarını, ana fikirleri, anahtar kavram ve kelimeleri içermelidir.

ÖZET

DERS KİTABIMIZLA KARŞILAŞTIRALIM

İÇERİK
YÖNÜNDEN

1. Ders kitabımızla kaynağımızda yer alan hangi bilgiler birbirini desteklemektedir?
(Kısaltarak, başlıklar halinde yazınız.)

.....

.....

2. Kaynağımızda yer alıp ders kitabımızda yer almayan bilgiler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

3. Ders kitabında yer alıp kaynaktan yer almayan bilgiler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

BAKIŞ AÇISI
YÖNÜNDEN

1. Kaynağımız konuyu nasıl bir bakış açısı ile sunmaktadır?

.....

.....

.....

.....

2. Ders kitabımız konuyu nasıl bir bakış açısı ile sunmaktadır?

.....

.....

.....

.....

■ KAYNAKÇA

1. NUTUK, 1919-1927, Bugünkü Dille Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, <http://www.ataturk.com/nutuk/buy-nutuk>, <http://www.atam.gov.tr/index.php?Page=Nutuk>
2. (Karşılaştırma) Gazi M. Kemal Atatürk, SÖYLEV, CİLT: I-II, Basıma Haz: H. V. Velidedeoğlu, 25. Bası, 1994, İstanbul.
3. Cevdet EPÇAÇAN, Okuduğunu Anlama Stratejilerine Genel Bir Bakış, <http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt2/sayi6pdf/epcacançevdet.pdf>
4. <http://elitokul.com/meslekiegitim/anlamliogrenme.htm>
5. <http://www.belgeler.com/blg/2l4/ogrenme-stratejileri>
6. <http://whyarentyoustudying.blogspot.com/2009/10/sq4r-study-method-recite.html>

